

HOVO BRABANT
SENIORENACADEMIE

KENNIS | ONTMOETEN | VERWONDEREN

informatiefolder
zomer & najaar

20
21

Hoger Onderwijs vanaf 50 jaar

Meld u nu
aan voor de
nieuwsbrief
en u ontvangt
maandelijks het
laatste nieuws in
uw mailbox!

Kijk voor alle cursussen en themadagen op de website
www.hovobrabant.nl

Kies voor kennis en blijf leren!

Gewoonlijk ontvangt u van ons een uitgebreide brochure met daarin het complete aanbod. Dit keer maken we een andere keuze en sturen we u deze lightversie met een dwarsdoorsnede van onze prachtige onderwijsprogramma's om u alvast te inspireren. Wilt u weer weten? Kijk dan vooral op onze website. Daar vindt u alle programma's met uitgebreide beschrijving, startdata, lestijden en cursusprijzen. U leest ook meer over onze organisatie, het docententeam en de leslocaties waar de activiteiten plaatsvinden.

Wij wensen u alvast veel plezier met het bekijken van ons veelzijdige aanbod en hopen u te mogen verwelkomen bij een van onze activiteiten.

Team HOVO Brabant

Social
media:
Volg ons op
Facebook

Een HOVO-cursist aan het woord

Rondy de Wildt

Wanneer maakte u voor het eerst kennis met HOVO?

Nadat ik wegens gezondheidsredenen moest stoppen met mijn werk als docent Levensbeschouwing ben ik via een nicht en haar man in aanraking gekomen met de HOVO. Zij waren zeer tevreden over het aanbod en de kwaliteit van de cursussen. Aangestoken door hun enthousiasme heb ik me in 2017 ingeschreven voor de cursus 'Christendom tussen Oost en West' die tien weken duurde. Ondertussen heb ik in totaal 12 cursussen gevolgd inclusief de zomeracademie waarin je in een of meerdere dagen veel leert over een specifiek thema zoals bijvoorbeeld de filosofie van Hannah Arendt.

Waar gaat uw belangstelling naar uit?

Gezien mijn opleiding Geschiedenis en Godsdienst aan het Mollerinstituut te Tilburg, vervolgstudies aan de universiteit van Nijmegen en Tilburg en mijn achtergrond als docent Levensbeschouwing gaat mijn interesse uit naar onderwerpen die te maken hebben met geschiedenis, religie, filosofie en politiek. Ik heb cursussen gevolgd als 'antisemitisme door de eeuwen heen', 'De wereld in verandering', 'Esoterisch christendom', 'Arabische lente? Arabische winter!', en 'Tussen Athene en Jeruzalem'.

Welk onderwerp maakte tijdens de colleges de meeste indruk?

Het thema 'Antisemitisme door de eeuwen heen' heeft het meeste indruk op mij gemaakt. Daarnaast heb ik genoten van de zomeracademie cursussen over de filosofie van Hannah Arendt en recent de leergang filosofie deel 2: het moeilijke probleem van het bewustzijn, gegeven door Arnold Ziegelaar: een zeer bekwaam en begaafd docent.

Heeft u dit voorjaar tijdens de lockdown nog een cursus gevolgd en hoe is dat befallen?

Tijdens de lockdown ben ik begonnen met de leergang filosofie gegeven door Arnold Ziegelaar. De eerste reeks van 10 colleges vond plaats in de Loft, het tweede thema binnen deze leergang werd online gegeven via Zoom wat mij prima is befallen. Ik

was heel blij dat er voor deze oplossing was gekozen en de colleges doorgang konden vinden. Natuurlijk is het niet hetzelfde als fysiek contact waarbij het ontmoeten van mensen een belangrijk onderdeel vormt, maar het is een goed alternatief.

Stel dat u een onderwerp voor een collegereeks mocht kiezen, waar zou dat dan over gaan?

Een thema wat ik graag op het programma zou willen zien is het jodendom: de theologie, de muziek, de geschiedenis, de Joodse filosofie, Joods Nederland.

Wat weet u nu wat u eerst niet wist?

De HOVO-cursussen hebben mij meer kennis en verdieping gegeven over specifieke thema's die mijn belangstelling hebben. Door mijn studies en werk heb ik een zekere basiskennis opgedaan die ik graag verder uitbouw. Bij de HOVO krijg ik hiervoor de kans.

Heeft u zich alweer ingeschreven voor een programma?

In het najaar van 2021 ga ik het derde deel van de leergang filosofie volgen. Hopelijk is het dan mogelijk om weer fysiek de colleges te volgen en mensen te ontmoeten die dezelfde interesses hebben. Misschien schrijf ik me ook in voor de zomeracademie cursus over Frida Kahlo, een Mexicaanse surrealistische kunstschilderes. HOVO werkt verslavend!

Wilt u nog iets kwijt over HOVO?

HOVO verrijkt mijn leven, houdt mijn hersenen scherp, verdiept mijn kennis over onderwerpen die mijn interesse hebben, geeft de mogelijkheid om te discussiëren. Door HOVO kom ik in contact met mensen die hetzelfde doel nastreven: het opdoen van kennis.

Het unieke Brabants water

Veldbiologische introductie

Kees Boele

Van Biesbosch tot Grote Peel, van Maas tot Merkske. Brabant is een echte waterprovincie met een ongekend grote verscheidenheid aan aquatische ecosystemen en zeldzame planten en dieren. Brabant afficheert zich niet als waterrijke provincie maar nergens in Nederland is de diversiteit aan waterrijke milieus zo groot. Uitgestrekte laagveenmoerassen in de Brabantse Biesbosch, zompig hoogveen in de Peel, zure uitblaasvennen uit de laatste ijstijd, grote rivieren en kleine beken. Overal is het net even anders. Wel of geen stroming, fosfaatrijk of juist fosfaatarm, zuur of basisch, op een grintbodem of een dik pakket organisch sediment als stroombed. In deze zomeracademie krijgt u een introductie aquatische ecologie inclusief twee excursies.

Cursusdata
5 juli en 8 juli

Fake news versus de feiten

Gerko Tempelman

Sinds Donald Trump, gaat het steeds vaker over fake news. Soms lijken we met z'n allen in een partijtje moddergooien terecht te zijn gekomen tussen feiten en alternatieve feiten. Wie heeft er gelijk? En hoe bepaal je dat? De geschiedenis van de filosofie laat zien dat het nog niet zo eenvoudig is om te bepalen wat waarheid is. We belichten 'waarheid' vanuit drie perspectieven en bovenal zijn we zo kritisch mogelijk naar onszelf: hebben wij het eigenlijk wel bij het rechte eind of missen we ergens iets? En hoe weten we dat? De cursus biedt een kennismaking met verschillende filosofen in verschillende fasen van de geschiedenis van de filosofie: van de Griekse oudheid tot actuele, hedendaagse denkers.

Cursusdatum
7 juli

Hannah Arendt Denken, willen en oordelen

Het leven van de geest

Petra Bolhuis

Arendt's laatste grote werk is een terugkeer naar het hart van de filosofie; Het leven van de geest. Ze vraagt zich af of denken en oordelen een rol moeten spelen in het voorkomen en bestrijden van het kwaad en zo ja, hoe dat dan vorm moet krijgen. De filosofie die Arendt schrijft is diepgaand, maar geen studeerkamerwijsheid. Haar werk is ontstaan als gevolg van haar nadenken over haar eigen ervaringen in de tweede wereldoorlog en dat maakt het in de ogen van docent Petra Bolhuis waardevol om te kijken wat wij er in deze tijd aan kunnen hebben.

© Eigenillustrations

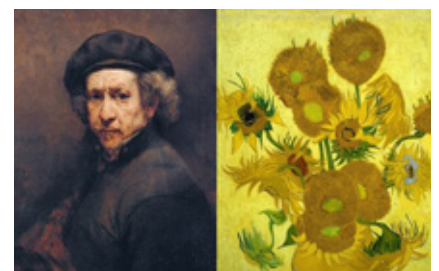
Cursusdata
24, 25 en 26 augustus

Inleiding in de kunstgeschiedenis

Een uitdagende expeditie van Griekse oudheid tot moderne kunst

Joris van Sleuwen

Het marmeren fries van het Parthenon in Athene en de Denker van Rodin, de fresco's van Pompeji en de Guernica van Picasso: al deze beroemde kunstwerken spreken nog steeds tot de verbeelding. In deze intensieve inleiding op de kunstgeschiedenis maakt u kennis met de belangrijkste kunstwerken in Europa vanaf het oude Griekenland tot en met de moderne tijd. De achtergronden van de makers, de opdrachtgevers en de historische context worden nauwkeurig uitgelicht. Bent u benieuwd naar een overzichtelijke toelichting op deze en andere hoogtepunten uit de kunstgeschiedenis? Dan is deze compacte zomercursus van vier dagen een mooie gelegenheid om uw kennis van de kunstgeschiedenis bij te spijkeren.

Cursusdata
30 en 31 augustus,
2 en 3 september

Gezondheidspsychologie

Lichaam en geest: twee handen op een buik?

Andreas Wismeijer

De relatie tussen lichaam en geest wordt veel besproken maar slecht begrepen. De relatie tussen lichaam en geest wordt veel besproken maar slecht begrepen. De wens om invloed te kunnen uitoefenen op onze lichamelijke gezondheid door middel van psychische wilskracht leidt tot de populariteit van trainingen zoals als die van 'Iceman' Wim Hof of van mindfulness en meditatie. Is er bewijs dat we met onze psychologische toestand onze lichamelijke toestand, en omgekeerd, kunnen beïnvloeden? In deze cursus wordt de relatie tussen lichaam en geest besproken. Na een korte inleiding in de psyche van de mens worden verschillende lichamelijke processen besproken, en de rol die de psyche hierin speelt.

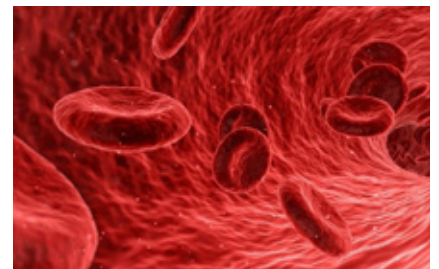
Startdatum
Vrijdag 24 september

Leergang Levenswetenschappen, deel 1

Celbiologie, met extra college over Corona

Ruud Licht

Hoe werkt DNA, en wat is RNA? Hoe komt een cel aan energie, hoe werken hormonen en hoe werken geneesmiddelen. Wat zijn stamcellen en hoe werkt het afweersysteem en het zenuwstelsel? Hoe ontstaan ziektes zoals COVID-19, kanker, diabetes en allergie, en wat is veroudering? Celbiologie onderzoekt hoe cellen werken en hoe deze samen de weefsels en de systemen van het lichaam vormen. Waar cellen niet goed samenwerken ontstaat ziekte. Een steeds beter begrip van de celbiologie leidt tot nieuwe therapieën, zoals (mRNA-)vaccins en tot meer inzicht in wat leven eigenlijk is. Deze cursus is de eerste van de vierdelige leergang Levenswetenschappen.

Startdatum
Vrijdag 24 september

Op virtuele tour door Eurazië

Kennismakingsreis door de wondere wereld van de ex-Sovjet-landen

Karel Onwijn

Tijdens deze cursus bezoekt u een grote gevarieerdheid aan landen die nog maar weinig bekendheid genieten en die vaak over een prachtige natuur en een ontwikkelde cultuur blijken te beschikken. Mede aan de hand van mooie beelden en filmfragmenten reist u rond door alle uithoeken van dit enorme gebied dat maar liefst 550 keer groter is dan Nederland. Door corona is het lastiger om reizen te maken naar verre bestemmingen. Maar gelukkig kunnen we tegenwoordig wel virtueel op reis. Ervaren reisleider en historicus Karel Onwijn neemt u graag mee naar de landen van de voormalige Sovjet-Unie – Eurazië - waar hij al meer dan 30 jaar rondreist.

Startdatum
Maandag 1 november

Topics in energie en milieu

Diverse gastdocenten

In deze vijfdelige cursus delen gerenommeerde wetenschappers van de partnerinstellingen van HOVO Brabant vanuit verschillende vakgebieden en invalshoeken inzichten over onderwerpen die te maken hebben met duurzaamheid, milieu en de energietransitie. Thema's als windenergie, biomassa, biobased economie, CO₂-uitstoot, emissierechten en de sociale en maatschappelijke inbedding passeren de revue.

Startdatum
Dinsdag 2 november

Grand Tour: Europa, 'het mekka van kunst en cultuur'

La grande bellezza

Jana Waarts

De klassieke Grand Tour was tussen de late 16de en 20ste eeuw een reis door Europa. In de cursus maken we ook een Grand Tour en bezoeken de belangrijke steden en hun onweerstaanbare kunstwerken. Het ideaal van de Grand Tour was een kosmopolitische opleiding. Het beeld dat daarbij paste was de 'uomo universalis'. De Grand Tour was een voorloper van het moderne (massa) toerisme. We zullen tot slot de gevolgen bezien van het toerisme vandaag de dag. *deze cursus wordt ook op donderdag in Tilburg gegeven.

Startdatum
Woensdag 4 november

Het geheim van de Blue Zones

Reflecteren over leefstijlen en de oorzaken van gezondheid

Lowie Van Doninck

In de wereld zijn vijf gebieden waar men aantoonbaar langer gezond blijft en langer leeft: In deze vijf gebieden – die men Blue Zones noemt - zijn dezelfde leefstijlpatronen terug te vinden. Gemiddeld hebben de bewoners een levensverwachting van zeven jaar meer vergeleken met de Westerse samenleving en twaalf jaar meer gezonde levensverwachting. De cursus geeft inzicht in de invloed van leefstijl en omgeving op gezondheid en biedt suggesties om met kleine stapjes de eigen gezondheid te verbeteren en de kaders van ons gezondheidszorgsysteem kritisch tegen het licht te houden.

Startdatum
Vrijdag 19 november

In het nieuws

Verdieping bij wereldwijde actuele gebeurtenissen

Christ Klep

Het wereldnieuws is ingewikkeld en vaak verontrustend. Maar gaat het echt slechter met onze wereld? Zijn de lijnen in het nieuws niet juist herkenbaar en – wie weet – voorspelbaar? U krijgt inzicht in wereldwijde nieuwsgebeurtenissen en –ontwikkelingen en leert het nieuws beter te begrijpen door de (langere-termijn) achtergronden te bestuderen. Een cursus die uitdaagt, plaagt en hopelijk ook een beetje geruststelt.

Startdatum
Woensdag 28 september

Leestip van docent Christ Klep
Aansluitend bij de cursus 'In het Nieuws!'

Feitenkennis. Tien redenen waarom we een verkeerd beeld van de wereld hebben en waarom het beter gaat dan je denkt.
Hans Rosling, Unieboek Spectrum, ISBN 9789000351220

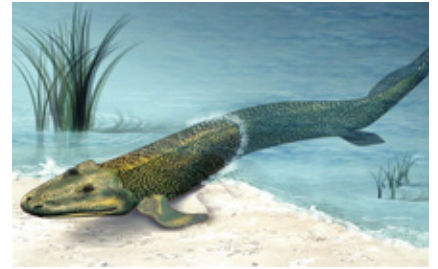
Niet wéér zo'n opgewekt boek over de veelbelovende toekomst van de wereld, maar een boek dat aanzet tot nadenken over fake news en eigen onbewuste vooroordelen. Op eenvoudige vragen over wereldwijde trends geven we systematisch de verkeerde antwoorden. Het is zelfs zo erg dat een chimpansee die willekeurig antwoorden kiest consequent leraren, journalisten, Nobelprijswinnaars en studenten overtreft. In Feitenkennis legt hoogleraar Internationale Gezondheid en wereldfenomeen Hans Rosling uit waarom dit gebeurt. Hij presenteert daarbij tien redenen en komt zo met een radicaal nieuwe verklaring. Goed leesbaar en vol humor.

Ontstaan en ontwikkeling van het leven op aarde

Jos Loonen

Toen de aarde 4,5 miljard jaar geleden ontstond, bevatte ze nog geen leven. Ergens, ooit is die stap naar primitief leven gezet. Veel overblijfselen daarvan zijn niet meer te vinden. En ook van de latere ontwikkeling en diversificatie van het leven vinden we slechts verspreide, weinig systematische overblijfselen. Het avontuur om daaruit de loop van de evolutie te reconstrueren en antwoorden te vinden op de fundamentele vragen over de oorsprong en ontwikkeling van het leven is het onderwerp van deze cursus.

Startdatum
Woensdag 6 oktober

Egypte ontraadseld

Mysteriën uit de oudheid onder de loep

Huub Pragt

Met zijn piramiden, tempels en mummies oefent Egypte al eeuwenlang een magische aantrekkingskracht uit. De oude Egyptische cultuur wijkt in menig opzicht af van de westerse beschaving. Raadselachtige voorwerpen, bouwwerken en voorstellingen en de daaruit voortvloeiende misvattingen over de Egyptenaren worden besproken. Deze cursus verschaft u inzicht in sensationele theorieën over het oude Egypte die via bestsellers en Tv-documentaires de ronde doen. Door deze nieuwe inzichten in het juiste licht te plaatsen en te toetsen aan de wetenschappelijke feiten, zullen vele interessante vraagstukken over de Egyptische beschaving worden ontraadseld.

Startdatum
Maandag 11 oktober

Art Nouveau en Art Déco, een wereldwijde vernieuwing

Frederik Erens

Weet u het verschil tussen Art Nouveau en Art Déco? En hoe kunnen we de verschillen zien tussen Art Nouveau, Jugendstil, Arts & Crafts en Sezession? Allemaal onderwerpen in een cursus die een uiterst boeiende periode omvat op het gebied van architectuur, stedenbouw, toegepaste kunst en levensstijl in de periode van ca. 1890 tot 1930. Art Nouveau vertegenwoordigde de zoektocht van kunstenaars en intellectuelen naar een nieuwe maatschappij, het ideaal van de 'gemeenschapskunst' om de maatschappij door middel van kunst op een hoger materieel en geestelijk niveau te tillen.

Startdatum
Donderdag 4 november

Is het presidentschap van Joe Biden een succes?

Tanja Groenendijk-de Vos

Joe Biden is in de verkiezingscampagne 2020 geframed als 'Sleepy Joe' die als president zou zorgen voor een socialistisch Amerika met verkwaseling van de kernwaarden van het kapitalistische land. Zelf noemde hij zijn inzet 'Build Back Better' op basis van unity, het vinden van consensus tussen de partijen en herstel moreel leiderschap in Amerika en in de wereld. Hoe opereert president Biden: als de door Trump voorspelde socialist? Als initiator van morele omwenteling? Komt Biden z'n belofte van unity na of blijft DC een arena van hyperpolarisatie? Wat krijgt hij voor elkaar in zijn binnenlands beleid?

Startdatum
Dinsdag 2 november

Kunst en muziek in de stad vanaf de industrialisatie (1880-1960)

Ich hab noch einen Koffer in Berlin; Il est cinq heures, Paris s'éveille; New York, New York...

Josée Claassen

In deze collegereeks vol bijzondere, interessante verhalen en prachtige afbeeldingen hoort u bovendien mooie, bijpassende muziek. Dat maakt deze serie uniek. Sommige kunstenaars kwamen tot grote vernieuwingen in de kunst. Denk bijvoorbeeld aan Mondriaan die in Parijs zijn eigen, wereldberoemd geworden, stijl vond. Hij laafde zich aan de dansmuziek in Parijs en aan de jazz. Dat en nog veel meer laat Josée Claassen u zien en horen.

Startdatum

Maandag 11 oktober

De Stuarts..Never a dull moment

Vorsten in zeventiende eeuws Engeland

Constance van der Putten

In de zeventiende eeuw regeerden in Engeland koningen en koninginnen uit de familie Stuart. Ze waren stuk voor stuk kleurrijk en geruchtmakend. De eeuw was bepaald tumultueus, en tegelijkertijd beleefde het land een culturele, wetenschappelijke en economische bloei en groeide uit tot een wereldmacht. Deze korte cursus beschrijft de levens van de Engelse vorsten uit de Stuart familie in de context van de turbulente gebeurtenissen in de 17e eeuw in Engeland en Europa.

Startdatum

Dinsdag 12 oktober

Leestip van docent Nelleke Canters

Een cursus over het denken van Karl Jaspers start op vrijdag 24 september in Eindhoven.

**Socrates, Boeddha, Confucius, Jezus,
Karl Jaspers, Bijleveld, ISBN 9789061317234.**

Jaspers zal de geschiedenis van het filosofische denken ingaan als een van de prominente vertegenwoordigers van de existentiële filosofie. Als cultuurfilosoof is hij voor velen de leidsman voor het leven geweest. Jaspers wilde de mensen niet alleen leren hoe te leven, maar vooral ook hoe te sterven. Hij wil en kan géén weten van het zijn overdragen maar wel wil Jaspers de mens brengen tot de beleving daarvan, tot bestaan.

In het middelpunt van alle vragen staat de vraag: wat is een mens? – ‘de mens die leeft in de tijd; de tijd, die in zijn verloop tot geschiedenis wordt’. Velen hebben over ‘De mens en hoe te leven’ nagedacht, zo ook deden dat Socrates, Boeddha, Confucius en Jezus. Geen van hen liet geschriften of leerstellingen na, zij richtten geen scholen op en kenden tijdens hun leven weinig bewondering. Toch staan zij aan de basis van de grote wereldbeschouwingen en religieuze bewegingen. Jaspers concludeert dat voor deze ‘maatgevende mensen’ geldt dat het reuzen zijn op wiens schouders wij staan.

Daarom is het voor Jaspers een uitgemaakte zaak dat geen enkel overzicht van het menselijk denken of van de filosofie mogelijk is zonder studie van deze ‘grootheden’, door wie alle levensvragen werden gesteld die ons ook heden nog steeds bezighouden.

Een boek dat de mens weer uitzicht geeft op zijn existentie die bijna in de mist was opgegaan na decennia van ‘postmodern denken’ waardoor de mens in een nihilistisch frame terecht dreigde te komen. Maar ook interessant voor hen die zich willen verdiepen in de filosofie van Karl Jaspers.

Eind 2020 heeft HOVO Nijmegen haar deuren moeten sluiten. Om als HOVO in de regio Nijmegen actief te blijven bieden HOVO Utrecht en HOVO Brabant gezamenlijk HOVO-cursussen aan op locatie in Nijmegen. Hierdoor kunnen we de cursisten in Nijmegen weer voorzien van kennis en inspiratie met de vertrouwde HOVO-kwaliteit. Het volledige programma vindt u zowel op de website van HOVO Brabant als op de website van HOVO Utrecht.

De Kaukasus tussen Oriënt en Avondland

Peter van Nunen

Met veel beeldmateriaal wordt een virtuele reis gemaakt door de diverse landen van de Kaukasus waar een praktisch onberoerde natuur hand in hand gaat met bouwwerken die een in harmonie gegroeide cultuur uitstralen. Op bijna alle plekken wordt literatuur en muziek aangehaald om het verhaal te ondersteunen.

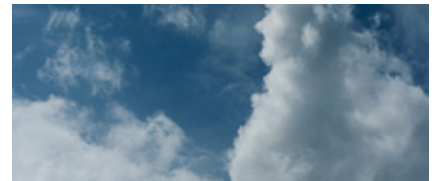
Startdatum
Donderdag 23 september

De Grote Vragen

Inleiding in de filosofie

Arnold Ziegelaar

De Grote Vragen is een collegereeks waar wordt ingeleid in de belangrijke thema's van de filosofie. Aan de hand van tien grote vragen bespreken we denkers uit 2500 jaar westerse filosofiegeschiedenis. We ervaren dat er geen definitief antwoord is, maar wel dat het verrijkend en verdiepend is om met grote vragen bezig te zijn.

Startdatum
Donderdag 30 september

Leergang Kunstgeschiedenis vanaf 1900, deel 1

Frans Henk Hoekstra

Deel één van een vijfdelige leergang kunstgeschiedenis vanaf 1900 tot heden. In het begin van de twintigste eeuw wisselen revolutionaire ideeën over schilderkunst elkaar in hoog tempo af: van Matisse, Kandinsky tot Malevich. Een fascinerende ontdekkingstocht met veel bekende en onbekende kunstenaars.

Startdatum
Vrijdag 1 oktober

Afweer en Corona, wat hebben we geleerd?

Ruud Licht

In deze vijfdelige cursus krijgt u inzicht in hoe het afweersysteem ziekmakers zoals Corona bestrijdt. Dit is een lerend proces dat ook de basis vormt van vaccins. Er zal ook aandacht zijn voor de maatschappelijke ontwikkelingen die er mede voor hebben gezorgd dat Corona zo'n groot probleem is geworden.

Startdatum
Dinsdag 12 oktober

Architectuur op de UNESCO Werelderfgoedlijst Van Borobudur tot Opera House

Joris van Sleuwen

In 1972 stelde UNESCO een lijst met de belangrijkste erfgoederen ter wereld samen: de UNESCO Werelderfgoedlijst. Tot het cultuurerfgoed behoren historische (binnen) steden, paleizen en kastelen, tempelcomplexen, moskeeën, gebouwen voor cultuur en kunst, parlamentsgebouwen en industriecomplexen. In deze cursus passeren een aantal wonderbaarlijke, indrukwekkende en mysterieuze gebouwen van de lijst de revue.

Startdatum
Woensdag 13 oktober